

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการโรงเรียนเรียนร่วมของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่พร้อมทั้งศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการโรงเรียนเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างซีท ซึ่งได้แก่ ด้านนักเรียน สภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอนและเครื่องมือ ประชากรที่ใช้ครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน ครูผู้ปฏิบัติการสอน 26 คน และครูที่รับผิดชอบงานเรียนร่วม 1 คน รวมทั้งสิ้น 29 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามในเรื่องดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลจาก ผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ ได้รับแบบสอบถามซึ่งมีความสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทั้งหมด (100%) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ความถี่และร้อยละ

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ด้านนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดให้ข้อมูลไว้ว่า ได้ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนที่มีความบกพร่อง เปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความบกพร่องได้ร่วมกิจกรรมกับนักเรียนปกติ รวมถึงสร้างความมั่นใจในตนเองให้แก่เด็กที่มีความบกพร่อง โดยที่ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ได้วางแผนสนับสนุน การเรียนการจัดการเรียนร่วมโดยผู้บริหารกับครูผู้สอน และให้คำแนะนำแก่นักเรียนที่มีความบกพร่องสามารถปรับตัวให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนได้เสนอปัญหาที่พบคือ นักเรียนที่มีความบกพร่องมีการรับรู้ช้า และมีสมาธิสั้น โดยมีส่วนน้อยได้เสนอว่า ควรจัดสรรครูให้เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่มีความบกพร่อง ครูควรศึกษาถึงความหลากหลายและแตกต่าง ตลอดจนปรับปรุงวิธีการสอนให้เหมาะสมกับปัญหาที่แตกต่าง ควรสร้างเจตคติใหม่ให้กับนักเรียนปกติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับเพื่อนที่มีความบกพร่อง และสอดแทรกการจัดกิจกรรมพิเศษให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มเกิดความรักและสามัคคีกัน

ส่วนสภาพแวดล้อม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดให้ข้อมูลไว้ว่า ได้จัดให้ครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนร่วม ได้พัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อเด็กที่มีความบกพร่อง จัดให้ครูทั่วไปและครูพิเศษ ทำงานร่วมกันเป็นทีม สนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม

ในการช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องในการจัดการเรียนร่วม และจัดประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยได้เสนอปัญหาที่พบคือ สภาพแวดล้อมในการเรียนไม่เอื้ออำนวย เนื่องจากมีเสียงดังรบกวนจากห้องข้างเคียง ครูและนักเรียนปกติบางคนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อนักเรียนที่มีความบกพร่อง ผู้ปกครองมีความรังเกียจบุตรหลานที่มีความบกพร่องและแสดงออกให้นักเรียนรู้สึกส่งผลให้นักเรียนมีปมด้อย และผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีปัญหาครอบครัว ไม่ค่อยสนใจและเอาใจใส่นักเรียนเท่าที่ควร โดยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดระเบียบห้องเรียน และสร้างข้อตกลงร่วมกันในการควบคุมระดับเสียง สร้างเจตคติที่ดีแก่ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูและส่งเสริมบุตรที่มีความบกพร่อง ควรเผยแพร่ความรู้ และประชาสัมพันธ์เรื่องนักเรียนที่มีความบกพร่องในแต่ละประเภทให้กับผู้ปกครองได้เข้าใจ

สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดได้ให้ข้อมูลไว้ว่า จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และจัดกิจกรรมเรียนรู้ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนทำร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประเมินกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียนที่มีความบกพร่อง และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่อง โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนได้เสนอปัญหาว่า ครูที่รับผิดชอบงานเรียนร่วมโดยตรงมีไม่เพียงพอ โดยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรขอรับการจัดสรรบุคลากรจากรัฐบาล และครูปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม และตรงตามความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนที่มีความบกพร่อง

ทางด้านเครื่องมือนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดให้ข้อมูลไว้ว่า ให้นุเคราะห์ในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนจัดการเรียนร่วม จัดอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาครู และสนับสนุนการศึกษาต่อด้านการศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาครู โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนได้เสนอปัญหาที่พบคือ ขาดสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และงบประมาณที่ได้รับจากสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงใหม่ตามระบบยังได้ไม่ครบตามจำนวนนักเรียนที่มีความบกพร่อง โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรประยุกต์หรือดัดแปลงสื่อ/อุปกรณ์พื้นบ้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

อภิปรายผล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงสภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการ โรงเรียนเรียนร่วมของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจที่ได้นำมา อภิปรายผลไว้ดังต่อไปนี้

ด้านนักเรียนพบว่า การจัดการโรงเรียนเรียนร่วมของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนที่มีความบกพร่อง เปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความบกพร่องได้ทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนปกติสร้างความมั่นใจในตัวเองให้แก่เด็กที่มีความบกพร่อง และวางแผนสนับสนุนการเรียนการจัดการเรียนร่วมโดยผู้บริหารกับครูผู้สอน ให้คำแนะนำแก่นักเรียนที่มีความบกพร่องสามารถปรับตัวให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขรวมทั้งให้การส่งเสริมจุดเด่นของนักเรียนที่มีความบกพร่อง อธิบายลักษณะนักเรียนที่มีความบกพร่องให้นักเรียนในชั้นเรียน ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกันกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนร่วมเป็นการจัดการสนับสนุน ส่งเสริมครูและผู้บริหารในโรงเรียนปกติให้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในโรงเรียนปกติโดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นปกติหรือเด็กคนใดเป็นเด็กพิเศษ ไม่คำนึงถึงความรุนแรงในสภาพความบกพร่องมีการจัดเตรียม โปรแกรมการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องอย่างเหมาะสม ให้เด็กที่มีความบกพร่องได้เข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนวิชาการและกิจกรรมพิเศษเท่าที่จะเป็นไปได้ รวมถึงการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับนักเรียนปกติ จัดระบบเพื่อนช่วยเพื่อน สนับสนุนให้นักเรียนที่มีความบกพร่อง ได้มีเพื่อนเช่นเดียวกับเด็กปกติ จัดให้นักเรียนที่มีความบกพร่องได้รับการศึกษาในชุมชนและสิ่งแวดล้อมต่อไปสอนและแนะนำให้นักเรียนเข้าใจและยอมรับในความแตกต่าง และให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ซึ่งใกล้เคียงกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548) ที่ได้วางนโยบายการศึกษาพิเศษ เพื่อผู้ที่มีความบกพร่อง ดังที่ อนุ เหมือนอินทร์ (2550) ได้สรุปว่า ในปี พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายปีการศึกษาเพื่อผู้บกพร่องขึ้น ผู้บกพร่องทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน รวมทั้งมีการจัด ระบบโครงสร้างการจัดการศึกษาสำหรับผู้บกพร่องเพื่อขยายโอกาสให้กับผู้บกพร่องทุกกลุ่ม ทุกประเภท และปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดให้มีคณะกรรมการระดับชาติ ทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่อง ได้แก่ คณะกรรมการการศึกษาเพื่อผู้บกพร่อง
2. การจัดให้ศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งชาติ ทำหน้าที่บริหารจัดการการศึกษาเพื่อผู้ที่มีความบกพร่อง

3. การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำเขตการศึกษา จำนวน 13 แห่ง ทำหน้าที่
 นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และดูแลงานวิชาการการศึกษาพิเศษ
4. การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด ทำหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือระยะ
 แรกเริ่มแก่เด็กที่มีความบกพร่อง และครอบครัว และเตรียมความพร้อมแก่ผู้ที่มีความบกพร่อง
 รวมทั้งการดำเนินการคัดแยก พิ้นฟูสมรรถภาพ และส่งต่อผู้ที่มีความบกพร่องไปยังสถานศึกษา
5. การจัดให้มีการเรียนร่วมในทุกสังกัด และทุกระดับการศึกษาทั้งในสถานศึกษาของ
 ภาครัฐและเอกชน
6. การจัดโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความบกพร่อง
7. การจัดการศึกษานอกระบบ
8. การจัดการศึกษาโดยองค์กรเอกชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
9. การจัดการสนับสนุนเพื่อการศึกษาตามอัธยาศัย
10. การสนับสนุนให้ผู้ที่มีความบกพร่องได้รับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และ
 ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

ส่วนสภาพแวดล้อม พบว่า ครูโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่
 ได้รับผิดชอบการจัดการเรียนร่วมพัฒนาบุคคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อนักเรียน
 ที่มีความบกพร่อง รวมทั้งจัดให้มีการทำงานร่วมกันเป็นทีมระหว่างครูทั่วไปและครูพิเศษ สนับสนุน
 ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องในการจัดการเรียนร่วม และจัดประชุม
 ชี้แจงให้ผู้ปกครองได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม ได้สร้างบรรยากาศในชั้นเรียน
 ให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างนักเรียนปกติกับนักเรียนที่มีความบกพร่อง และจัดชั้นเรียนให้นักเรียน
 ที่มีความบกพร่องเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สะอาด สุวรรณทา
 (2545) พบว่า สภาพการจัดการศึกษาด้านความพร้อม (อาคารสถานที่ บุคลากร และอื่น ๆ) ขาดการ
 จัดทำห้องน้ำ ห้องส้วม มุมต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งการจัดโต๊ะเก้าอี้ที่เหมาะสมกับ
 เด็กที่มีความบกพร่อง ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินงาน
 ในเกณฑ์ดี ในเรื่องจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ
 บุคคล ให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่อง จัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคลให้กับนักเรียนที่มีความ
 บกพร่อง และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่า ครูโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ จังหวัด
 เชียงใหม่ ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรม
 เรียนรู้ระบบเพื่อนช่วยเพื่อนรวมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนทำร่วมกัน
 ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียนที่มีความบกพร่อง จัดกิจกรรม

การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่อง และจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กที่มีความบกพร่อง ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ ทศนีย์ ลิทธิวงศ์ (2544) ที่พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องเรียนร่วมกับเด็กปกติ พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องมีหลายประเภท เตรียมการสอนยากและซับซ้อน เด็กที่มีความบกพร่องมีหลายระดับชั้นเป็นปัญหาในการเตรียมการสอน ครูผู้สอนเด็กที่มีความบกพร่องเรียนร่วมกับเด็กปกติขาดความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ในการสอนเด็กพิเศษ การสอนเด็กพิเศษต้องสอนเด็กเป็นรายบุคคลเด็กพิเศษที่มีความบกพร่องหลายประเภท ต้องใช้เวลามากในการสอน ทำให้ครูผู้สอนมีเวลากับเด็กปกติน้อยลง ไม่มีเครื่องมือในการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และการประเมินผลเด็กที่มีความบกพร่องต้องใช้เวลามากกว่าเด็กปกติ ในทำนองเดียวกัน สะอาด สุวรรณหา (2545) ได้ศึกษาพบว่า ในด้านหลักสูตรและแผนการสอน ได้วิเคราะห์หลักสูตร จัดทำแผนการสอน มีการปรับแผนการสอนให้สอดคล้องกับเด็กที่มีความบกพร่อง โดยเฉพาะมีการนำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล มาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และสอดคล้องกับการจัดการ โรงเรียนเรียนร่วมของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณจังหวัดเชียงใหม่ที่กล่าวมาข้างต้น ใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ วิลาวัลย์ วงศ์คุณาโรจน์ (2545) พบว่า การปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติของครูประจำชั้นและผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ในภาพรวมและรายด้านปานกลาง ครูประจำชั้นและผู้บริหาร โรงเรียนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันครูประจำชั้นและผู้บริหาร โรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการประสานงานและการประชาสัมพันธ์แตกต่างกัน โดยโรงเรียนที่มีขนาดตั้งแต่ 12 ห้องเรียนขึ้นไปปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติมากกว่าโรงเรียนที่มีขนาดต่ำกว่า 12 ห้องเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติคือ ควรจัดการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายเข้าใจ และยอมรับด้านการจัดการเรียนร่วมให้มากขึ้นโดยใช้สื่อ ควรจัดอบรมครูผู้สอนเด็กพิเศษให้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเด็กพิเศษ ควรจัดสื่อสำเร็จรูปและอบรมการประดิษฐ์สื่ออุปกรณ์แก่ครูผู้สอน แบ่งตารางจัดสรรเวลาให้ครูประจำชั้นเนื่องจากปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่เพราะต้องสอนเด็กปกติด้วยแยกการประเมินเด็กแต่ละประเภท

นอกจากนี้ ดาวประกาย แก้วนพรัตน์ (2549) ได้ศึกษาพบว่า หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในระดับช่วงชั้นที่ 3 นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมสูงขึ้น โดยสามารถเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติกิจกรรมนั้นได้ดีขึ้นกว่าการสอนโดยไม่ได้สื่อกิจกรรม

ในด้านเครื่องมือพบว่า ครูโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดอบรมเพื่อพัฒนาครูสนับสนุนจัดการเรียนร่วม จัดสัมมนาเพื่อพัฒนาครูจัดศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาครู สนับสนุนการศึกษาต่อด้านการศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาครู รวมทั้งใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนให้นักเรียนที่มีความบกพร่องและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งใกล้เคียงกับเบญญา ชลธารันนท์ (2546) ที่ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับด้านเครื่องมือไว้ว่า ตามกฎกระทรวงเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้เทคโนโลยี มาประดิษฐ์เพิ่มเติม เช่น เครื่องคิดเลขมีเสียง ครูการศึกษาพิเศษ ล่ามภาษามือ งบประมาณ (เด็กที่มีความบกพร่องจะได้ 5 เท่า ของเด็กปกติ คือ 2,000 บาท/คน/ปี) นโยบาย วัสดุทัศนั พันธกิจ สื่อดำร่า บริการ การฝึกอบรมพ่อแม่ ล้วนเป็นเครื่องมือที่จะช่วยในการให้ บริการด้านการศึกษาสำหรับเด็ก พิเศษทั้งสิ้น นอกจากนี้ เกียรติณรงค์ คำโสภา (2546) ยังได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหารมีปัญหาด้านงบประมาณ และด้านสื่อวัสดุ-อุปกรณ์ ซึ่งทางรัฐควรเข้ามาช่วยเหลือด้านการจัดสรรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ให้เหมาะสมกับความต้องการอย่างแท้จริงโดยจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนแก่โรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาการจัดการโรงเรียนเรียนร่วมของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาที่ได้พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการศึกษา ครั้งต่อไปไว้ ดังนี้

1. ในการจัดการโรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนควรจัดสรรครูให้เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่มีความบกพร่อง
2. ครูควรศึกษาถึงความหลากหลายและแตกต่าง ตลอดจนปรับปรุงวิธีการสอนให้เหมาะสมกับปัญหาที่แตกต่างของนักเรียนที่มีความบกพร่อง
3. ครูควรสร้างเจตคติใหม่ให้กับนักเรียนปกติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับเพื่อนที่มีความบกพร่อง และสอดแทรกการจัดกิจกรรมพิเศษให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มเกิดความรักและสามัคคีกัน
4. โรงเรียนควรจัดสรรครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะมาสอนนักเรียนที่มีความบกพร่อง
5. ควรศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการโรงเรียนเรียนร่วมอื่น ๆ ในเทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนางานจัดการโรงเรียนเรียนร่วมต่อไป